

Eigenbijdragesystematiek maatschappelijke opvang

Den Haag, 7 april 2026

Straat Consulaat heeft met interesse het voorstel voor de nieuwe eigenbijdragesystematiek maatschappelijke opvang gelezen. In onze brief dd. 9 februari hebben wij onze vragen en algemeen oordeel over het voorstel met u gedeeld. Op 24 maart heeft u antwoorden ontvangen op technische vragen die u gesteld heeft.

We hebben begrip voor de wens meer eenduidigheid en transparantie te brengen in de eigen bijdrage systematiek. De antwoorden geven echter, voor ons, onvoldoende houvast om een ander oordeel te hebben over het voorstel. De toegevoegde bijlage met een overzicht van algemene en maatwerkvoorzieningen bevat bovendien, volgens ons, enkele onjuistheden. We herhalen in deze brief onze zorgen en komen met concrete voorstellen om het voorstel zelf te verbeteren.

Onze conclusie blijft: dit voorstel kan in deze vorm niet aangenomen worden, omdat het onvoldoende duidelijkheid biedt over kwaliteit, uitvoering en de beloofde omslag naar Wonen Eerst. Want waar wederkerigheid het kernwoord is, blijkt dit voorstel vooral opvallend eenzijdig.

Complimenten voor het proces en transparantie

De Achterban 27+ en de Achterban Jongeren van Straat Consulaat hebben tijdens de totstandkoming van dit voorstel hun inbreng kunnen leveren. Dat is zorgvuldig gebeurd. Met name de terugkoppeling, ook naar de Raad, via het Participatieverslag verdient complimenten. Het maakt inzichtelijk wie welke input heeft geleverd en wat daarmee is gedaan. We hopen dat dit een voorbode is voor toekomstige processen die (dreigend) dakloze mensen raken. Het is in ieder geval een voorbeeld waar we graag op verder bouwen.

Voorstel:

We vragen het College participatie van (dreigend) dakloze mensen in maatregelen die hen treffen verplicht te maken en een participatieverslag standaard toe te voegen aan voorstellen/besluiten.

Voor welke opvang gaat de eigen bijdrage gelden?

In de bijlage Beantwoording technische vragen overzicht eigen bijdrage (RIS325046) staan, volgens ons, onjuistheden. De lijst met algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen en eigen bijdrage nu is verwarrend en lijkt niet consistent met de gegeven definitie. Zie bijlage voor toelichting en meer onjuistheden.

Zonder duidelijkheid hierover kan dit voorstel onmogelijkerwijs worden aangenomen.

Onvoldoende duidelijkheid over kwaliteit opvang

In het kader van wederkerigheid mogen mensen verwachten dat de kwaliteit van de opvang en de maaltijden goed is, en dat de opvang gericht is op een zo kortdurend mogelijk verblijf. Vanuit beide Achterbannen zijn hierover grote zorgen geuit. Jongeren gaven aan niet altijd drie maaltijden te kunnen nuttigen vanwege onderwijs of werk. Toch moeten ze een bedrag voor drie maaltijden neerleggen, op basis van een fictieve berekening die niet aansluit bij de werkelijkheid in de opvang.

Over de kwaliteit van opvang en maaltijden wordt slechts in vage bewoordingen gerefereerd. Door niet ook aan aanbieders duidelijke kwaliteitseisen te stellen en daar als gemeente op te monitoren, blijft van wederkerigheid weinig over. Dan rest enkel de constatering dat mensen gewoonweg blij moeten zijn dat ze niet op straat verblijven.

Van kortdurend verblijf is vaak al helemaal geen sprake. In dit kader voelen we ons ook verplicht stil te staan bij de suggestie die wordt gewekt in het voorstel, en de beantwoording van de vragen, waarbij het niet hebben van een eigen bijdrage ertoe zou leiden dat mensen niet uit de opvang willen stromen. Ze zouden niet bereid zijn zoveel meer te gaan betalen. Nog los van de vraag hoeveel dit daadwerkelijk zou voorkomen, de gevallen waarin wij dit zien zijn vele malen genuanceerder. Het gaat daarbij onder andere om jongeren die weigeren uit een opvangvoorziening te stromen naar weer een tijdelijke voorziening waarvoor ze vervolgens veel geld moeten betalen. Wat de jongeren willen, net als alle dakloze mensen, is een eigen passend thuis, niet een zoveelste instabiele leefsituatie waarin ze zelf niks te zeggen hebben. De kern van het probleem ligt dus niet bij de mensen die niet willen doorstromen, maar bij het gebrek aan fatsoenlijke uitstroom naar een eigen thuis.

Voorstel

Wij stellen voor dat de eigen bijdrage wordt aangepast aan de kwaliteit van de opvangvoorziening. Hiervoor zal de gemeente moeten gaan werken met een kwaliteitskader voor opvang. Deze zal moeten worden gemonitord. Slechte kwaliteit betekent minder eigen bijdrage. Hierdoor ontstaat een extra prikkel om de kwaliteit van de opvang te verbeteren.

Wij stellen voor, in lijn met andere suggesties over differentiatie van eigen bijdrage op basis van kwaliteit, dat ook bij maaltijden de eigen bijdrage afhankelijk wordt gesteld van de mate waarin mensen daadwerkelijk gebruik maken van maaltijden en de kwaliteit van de maaltijden.

Hoogte van de eigen bijdrage

Vooropgesteld, een opvangplek kan nooit dezelfde mate van veiligheid, geborgenheid en waardigheid bieden als een eigen thuis. Tegelijkertijd zijn er voorzieningen die in meer of mindere mate privacy, zelfbeschikking (tot op zekere hoogte) en toegang tot basisvoorzieningen (eigen sanitair en kookgelegenheid bijvoorbeeld) bieden. Dit verschilt tussen, en binnen, opvangvoorzieningen en heeft een enorm impact op mensen. Dit moet gereflecteerd worden in de eigen bijdrage.

In de beantwoording van de vragen wordt volledig voorbij gegaan aan deze verschillen tussen, en binnen, de voorzieningen. De antwoorden doen er nog een schepje bovenop door te suggereren dat mensen hoe dan ook blij moeten zijn dat ze slechts de basishuurnorm hoeven te betalen aangezien de gemiddelde kosten voor een kamer al 615 euro zijn in Den Haag. Het feit dat deze gemiddelde prijs absurd hoog is als gevolg van falend woonbeleid van de overheid zelf, ontgaat het College kennelijk.

Bovendien zien we wel een onderscheid in type huishouden, maar geen onderscheid in leeftijd. Voor de groep tot 21 jaar geldt dat hun uitkering of eventuele inkomsten uit werk structureel lager zijn. Wij vinden dat dit structureel gevolgen moet hebben voor de hoogte van de eigen bijdrage. In antwoord op een vraag hierover wordt aangegeven dat jongeren bijzondere bijstand kunnen aanvragen. Dit levert veel extra inspanningen en stress op bij jongeren (die daarvan ook nog eens op de hoogte moeten zijn) en voor de gemeente zelf extra kosten in de uitvoering. Dit is onbegrijpelijk. Het kan niet moeilijk zijn om de eigen bijdrage aan te passen aan de leeftijd.

Voorstel:

Hanteer een puntensysteem, analoog aan het puntensysteem bij woningen, om te bepalen welke percentage van de maximale eigen bijdrage mensen moeten betalen. Bijvoorbeeld, er wordt minder eigen bijdrage gevraagd voor een meerpersoonskamer dan een eenpersoonskamer; er wordt minder eigen bijdrage gevraagd voor een voorziening met gedeeld sanitair, dan voor een voorziening met eigen sanitair.

Pas de eigen bijdrage sowieso aan op basis van leeftijd.

Uitvoering van overgang en maatwerk

Wij voorzien bij dit voorstel serieuze uitvoeringsproblemen. Op basis van de bijlage bij de antwoorden op de schriftelijke vragen voorzien we dat veel mensen fors meer gaan betalen. Dat dit problemen oplevert staat vast. De gemeente belooft een overgangperiode en maatwerk, maar geeft nergens aan hoe lang die overgang duurt. Maatwerk blijft vaag.

We begrijpen dat de zorgaanbieders zelf de eigen bijdrage moeten gaan innen. Dit lijkt ons zeer onwenselijk gezien de rol van hulpverlener die zij vervullen. Deze twee rollen verhouden zich zeer slecht tot elkaar.

We weten ook dat de uitvoering al zwaar onder druk staat, omdat het systeem compleet faalt. Wie moet de overgang en het maatwerk dan uitvoeren? Kaders voor dat maatwerk zouden helpen om het risico op willekeur te verkleinen. Een concreet uitvoeringsplan zou bovendien helpen om de hiaten en onduidelijkheden in het voorstel te identificeren. Kortom: het zou de voorgenomen maatregel sterker maken.

Wij vinden dat dit beleid niet kan worden geaccepteerd door de Raad zonder een gedegen en uitvoerbaar uitvoeringsplan.

Voorstel:

Kom met een uitvoeringsplan (werkinstructie) als onderdeel van dit voorstel en leg dit gezamenlijk voor aan de Raad.

Waar is de financiële prikkel om van opvang naar wonen te gaan?

In 2023 beloofde de gemeente dat de aanpak dakloosheid radicaal anders zou worden. Van opvang naar wonen. Zeer kortdurend als er al opvang zou zijn. Kortom: Wonen Eerst. De redenen hiervoor waren onder andere: opvang is onwaarschijnlijk duur en lost niets op. Als mensen zorg nodig hebben, is het veel effectiever dit in een eigen passend thuis te doen.

De ironie van dit voorstel is dat het andermaal aantoonst hoe duur opvang is. Dat zou een extra prikkel moeten zijn om juist werk te maken van Wonen Eerst – minder opvang, meer wonen. Het tegendeel blijkt waar. Het falen van de gemeente om daadwerkelijk concrete waarneembare stappen te zetten in de omslag naar wonen, komt keihard terug op conto van de mensen die noodgedwongen veel te lang in een opvang zitten die hen niet verder helpt.

In antwoord op vragen hierover geeft de wethouder aan hard te werken aan Wonen Eerst oplossingen. Dat mag dan wel zo zijn, maar van concrete resultaten in de vorm van meer woningen voor dakloze mensen en minder dakloze mensen is geen sprake.

Tot die tijd is het cynisch van dakloze mensen te verlangen dat ze bijdragen aan een systeem dat hen aantoonbaar niet helpt. Wij vinden dat de financiële prikkel niet uitsluitend neergelegd kan worden bij dakloze mensen, maar vooral bij de spelers in het systeem die bepalend zijn voor de omslag van opvang naar wonen. Het huidige voorstel gaat het tegengestelde effect hebben.

Voorstellen:

Maak de eigen bijdrage verplicht voor de periode waarvoor de voorziening bedoeld is. Bijvoorbeeld, de opvang voor jongeren zou, op papier, maximaal voor drie maanden moeten zijn. Nu zitten jongeren daar vaak jaren. De eigen bijdrage zou dan uitsluitend voor de eerste drie maanden gelden.

De opgehaalde gelden van de eigen bijdrage worden geoormerkt voor gebruik. De middelen mogen uitsluitend gebruikt worden voor interventies die duidelijk bijdragen aan het voorkomen van dakloosheid en Wonen Eerst.

Conclusie: eenzijdige wederkerigheid

Het kernwoord in het voorstel is wederkerigheid. Een term die in de hele Wet Maatschappelijke Ondersteuning niet voorkomt. Helaas blijkt dit een opvallend eenzijdige wederkerigheid. Mensen moeten betalen voor opvang – zoals onze Achterban aangaf: een basaal recht. Daartegenover staan geen eisen van kwaliteit en duur, laat staan van duurzame uitstroom naar een passend thuis, zoals beloofd is. Of de uitvoering hen niet verder de put in helpt, is niet duidelijk, maar wel is duidelijk dat met de voorgestelde systematiek veel meer eigen bijdrage kan worden geïnd. De indruk die ontstaat is dat dakloze mensen meebetalen om de gevolgen van eigen falend beleid te compenseren. Van wederkerigheid is, volgens ons, geen sprake.

We vragen de Raad dit voorstel in deze vorm niet te aanvaarden.

Onze suggesties voor verbetering:

- Maak de eigen bijdrage verplicht voor de periode waarvoor de voorziening en het bijbehorende traject, op papier, bedoeld is.
- Pas de eigen bijdrage aan, aan de kwaliteit van de opvangvoorziening. Werk hiervoor met een kwaliteitskader dat regelmatig wordt gemonitord.
- Maak de eigen bijdrage voor maaltijden afhankelijk van de mate waarin maaltijden daadwerkelijk worden afgenomen en de kwaliteit van de maaltijden.

- Hanteer een puntensysteem, analoog aan het puntensysteem bij woningen, om te bepalen welk percentage van de maximale eigen bijdrage mensen moeten betalen.
- Pas de eigen bijdrage sowieso aan op basis van leeftijd. Jongeren betalen structureel minder eigen bijdrage.
- Kom met een uitvoeringsplan als onderdeel van dit voorstel en leg dit gezamenlijk voor aan de Raad.
- Zorg dat het geld dat opgehaald wordt via de eigen bijdrage uitsluitend gebruikt mag worden voor interventies die duidelijk bijdragen aan het voorkomen van dakloosheid en Wonen Eerst.

Voor nadere informatie en vragen kunt u terecht bij Jan de Vries:
06-31934251 of jan@straatconsulaat.nl

Namens Straat Consulaat,

Marlies Filbri en Jan de Vries

BIJLAGE: onjuistheden

In de bijlage Beantwoording technische vragen overzicht eigen bijdrage (RIS325046) staan, volgens ons, onjuistheden.

In de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo) zijn definities opgenomen voor een algemene en een maatwerkvoorziening. Een algemene voorziening is gedefinieerd als "aanbod van diensten of activiteiten dat zonder voorafgaand Wmo-onderzoek of met een beperkte beoordeling, toegankelijk is en is gericht op maatschappelijke ondersteuning". De definitie van een maatwerkvoorziening is "een op behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van een persoon afgestemd geheel van zorg en diensten, hulpmiddelen, woningaanpassing en andere maatregelen ten behoeve van onder andere de zelfredzaamheid en participatie".

1. De PWO en Perspektiva worden opgevoerd als algemene voorziening. Dit is niet juist. Voorafgaand aan toegang tot de PWO wordt een screening uitgevoerd door het Daklozenloket. Er zijn veel mensen die op basis daarvan geen toegang krijgen tot de PWO. Bij Perspektiva worden alleen arbeidsmigranten opgevangen (persoonskenmerken) die willen meewerken aan terugkeer naar land van herkomst of snel kunnen worden toegeleid naar werk.
2. De WKR is geen 24-uursopvang, maar alleen nachtopvang.
3. Delagoa staat beschreven als 'geen maaltijdservice'. Dit is onjuist. Mensen kunnen 3 maaltijden per dag nuttigen. Ook is de Delagoastraat al lang geen nachtopvang meer, maar een 24-uursopvang. (Formeel gezien een nachtopvang met ontbijt + avondeten en een dagopvang met lunch).
4. Delagoa en De la Rey wordt apart benoemd, maar gaat over dezelfde opvang. Mocht er met De la Rey bedoeld worden op de afdeling Zorg en Wonen / Beschermd Wonen dan is de huidige eigen bijdrage van €2 niet juist.
5. Eigen bijdrage per dag en per maand wordt door elkaar benoemd. Waar €2 eigen bijdrage staat moet €60 eigen bijdrage staan.
6. De 'Greencard' opvang is een zeer laagdrempelige voorziening voor dak- en thuisloze mensen die niet passen binnen de reguliere nachtopvang of die opzien tegen een opvang- en hersteltraject. Deze opvang zou van €0 eigen bijdrage naar €609 eigen bijdrage gaan en hiermee niet langer laagdrempelig zijn.
7. Herstart rekent ook 70% van het inkomen (doorstroomvoorziening).
8. Bij de jongens- en meidenopvang wordt in de berekening van wat iemand over houdt uitgegaan van een bijstandsnorm (Participatiewet) voor volwassenen. Jongeren ontvangen minder PW. Daarbij zijn er ook veel jongeren die naar school gaan of werken en geen PW ontvangen.
9. Voor het bedrag voor maaltijden wordt gekeken naar een NIBUD-norm. Het is echter niet mogelijk te voorzien in 3 maaltijden per dag voor dat bedrag zonder keuken en toegang tot een koelkast zoals in veel opvangvoorzieningen en hotelopvang het geval is.